

ЈАВНОСТИ И РАДИО И ТВ СТАНИЦАМА

Анализа поштовања Закона о оглашавању на националним ТВ станицама

Заокруживањем нормативне регулативе у области радиодифузије, стекли су се неопходни услови за потпуније и ефикасније деловање Републичке радиодифузне агенције, укључујући и стални надзор над емитерима, и то како са становишта поштовања општих програмских стандарда, тако и у делу који се односи на оглашавање, рекламирање и спонзорство.

Законом о оглашавању, први пут се у нас прецизно и целовито *„уређују услови и начин оглашавања, права и обавезе произвођача, преносилаца и прималаца огласних порука“ (Члан 1.)*.

Овим Законом су посебно дефинисани услови и начин оглашавања на радио и ТВ програмима, динамика објављивања рекламних порука, дозвољено време трајања, начин обележавања порука, емитовање порука у току спортских преноса, ТВ продаја и други облици обраћања јавном аудиторијуму путем електронских медија.

Наравно, Закон, такође, низом казних мера прецизно санкционише кршење законских одредби (прекршаји, привредни преступи итд.) што се односи и на ТВ и радио емитере, за чији је надзор овлашћена Републичка радиодифузна агенција. Јер се, поред одредби Закона о радиодифузији, и у Закону о оглашавању, за чију је примену у највећој мери овлашћено Министарство за трговину, туризам и услуге, у члану 103. прецизира да *„независна организација у области радиодифузије (РРА) врши надзор над применом одредби овог закона којима се уређује оглашавање путем телевизијских и радио програма и доноси, у складу са овим законом и законом којим се уређује радиодифузија, ближа правила о оглашавању и спонзорству на телевизији и радију“*.

Мада је Закон о оглашавању ступио на снагу 24. септембра 2005. године, а примењује се практично од почетка ове године, у пракси се запажа озбиљно одступање од његових одредби, што је у више наврата утврдило Одељење за надзор Стручне службе РРА.

Кршење одредаба овог Закона била је и „дежурна тема“ на јавним разговорима са радио и ТВ станицама у поступку конкурисања.

Међутим, стање у овој области и даље је недовољно уређено и стога неприхватљиво, у шта се након увида у податке које је прикушила РРА може уверити свако. Није реч само о спорадичном одступању од правила - већ о учесталом, драстичном кршењу програмске дисциплине, које не могу да оправдају ни „недовољно познавање новог Закона“ и „потребан дужи период прилагођавања“ (једно од објашњења након наших упозорења), нити пак друге врсте изговора као што су „тако су од нас тражили оглашивачи“.

Оваква објашњења се не могу прихватити и толерисати, јер је реч о **драстичном кршењу Закона о оглашавању у делу који се односи на радио и ТВ станице**, и то у многим елементима који подлежу казним одредбама. **За само недељу дана 6 емитера са националном зоном покривања прекршило је Закон о оглашавању 1224 пута.**

Овде морамо навести такође важан податак, да су нас, поред података добијених редовним праћењем програма, на прекомерно и учестало прекидање редовног програма рекламним порукама упозорили и бројни гледаоци и слушаоци, који су нам се обраћали, изражавајући недоумицу у погледу примене Закона, па и отворено незадовољство.

Илустрације ради, а посебно због наше законске обавезе, представимо најновије обрађене резултате надзора РРА, који се односе на ТВ емитере са националном зоном покривања.

Анализирани су национални ТВ емитери **РТС 1, РТС 2, ТВ ПИНК, ТВ Б 92, ТВ КОШАВА и ТВ ХЕПИ, и то у периоду од 21 до 27. августа 2006. године. ТВ АВАЛА није била обухваћена надзором јер у овом периоду још увек није емитовала програм.**

РТС - ТВ Београд 1

Време емитовања: 00-24 часа

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 16, став 2 (дуже од 6 дозвољених минута реклама у једном сату) - 48 прекршаја
2. Члан 17, став 6 (минимални размак од 20 минута између рекламних блокова) - 150 прекршаја
3. Члан 19, став 2 (рекламни блокови без ознаке) - 77 прекршаја
4. Члан 94, став 2 (неправилно спонзорисање) - 70 прекршаја
5. Члан 16, став 3 (дужина ТВ шопа) - 6 прекршаја

Напомена:

У периоду од 18 до 19 часова 27. августа, емитовано 11 минута и 35 секунди реклама (дозвољено максимално 6 минута).

Највише прекршаја у емисијама независних продукција и копродукцијама (Кувати срцем, 48 сати свадба, Сасвим природно). Основни прекршаји у овим емисијама везани су за одредбе закона који се тичу спонзорисања програма.

РТС - ТВ Београд 2

Време емитовања: 00-24 часа

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 17, став 6 (размак од 20 минута између два блока огласних порука) - 94 прекршаја
2. Члан 16, став 2 (у оквиру једног пуног сата програма јавног радиодифузног сервиса може се емитовати највише 6 минута огласних порука) - 12 прекршаја
3. Члан 18, став 1 (9 минута огласних порука на сат за време преноса спортских догађаја од националног значаја) - 1 прекршај
4. Члан 19, став 2 (означавање блокова огласних порука звуком и сликом) - 77 прекршаја
5. Члан 95, став 2 (емисија која је у целини или делимично спонзорисана мора да садржи обавештење о спонзору, на почетку, током и на крају емисије) - 14 прекршаја
6. Члан 94, став 2 (спонзорисани ТВ програми не могу непосредно да оглашавају продају, куповину или изнајмљивање производа и услуга спонзора или трећег лица, нарочито посебним упућивањима на те производе и услуге у тим програмима) - 45 прекршаја
7. Члан 57 (огласна порука која упућује на телефонски број за који важи посебна тарифа мора да садржи износ те тарифе који је уочљив током целог трајања огласне поруке) - 5 прекршаја

Напомене:

1) највише прекршаја у емисијама независних продукција:

- **Кувати срцем** (*product placement* производа спонзора, скривено рекламирање производа спонзора у рецептима као и упућивањем на каталожку продају, емитовање рекламе спонзора, нераздељене од осталог програма која упућује на услугу...),

- **Е-дућан** (не садрже обавештења о спонзору - Поштанској штедионици, чија реклама се емитује непрописно, јер није раздељена од осталог програма и упућује садржајем на услуге спонзора),

- **Тотал тенис** који се прекида рекламама нераздељеним од осталог програма, иако траје краће од 30 минута

- **Суперхерој** који је видео игра за децу (нема истакнуту цену телефонског разговора и проблематичан је са становишта злоупотребе недостатка знања и искуства малолетника и манипулације са њиховом способношћу разликовања стварности од маште - члан 73)

- **Вреле гуме** (видео издање истоименог часописа, што је законом нерегулисано)

2) најчесталији прекршаји су приликом честих емитовања најава програма и емисија између којих не протиче прописаних 20 минута.

ТВ ПИНК

Време емитовања: 00-24 часа

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 15, став 3 (више од 12 минута реклама по сату) - 40 прекршаја
2. Члан 17, став 6 (минимални размак између рекламних блокова од 20 минута) - 92 прекршаја
3. Члан 19, став 2 (рекламни блокови без ознаке) - 14 прекршаја
4. Члан 94, став 2 (неправилно спонзорисање) - 7 прекршаја

Напомена:

У периоду од 15 до 16 часова, 26. августа, емитовано 25 минута и 45 секунди реклама (дозвољено 12 минута). Највише прекршаја у емисијама независних продукција и копродукцијама (Летећи старт, Све за љубав, Гранд шоу, Гранд парада, Голд мјузик).

ТВ Б 92

Време емитовања: 00-24 часа

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 15, став 3 (највише 12 минута реклама у једном сату) - 14 прекршаја
2. Члан 17, став 6 (размак од 20 минута између два блока реклама) - 64 прекршаја
3. Члан 19, став 2 (означавање блокова огласних порука звуком и сликом) - 56 прекршаја
4. Члан 94, став 2 (забрањено непосредно оглашавање у спонзорисаном програму) - 94 прекршаја
5. Члан 15, став 5 (ТВ продаја као посебна емисија није обележена) - 2 прекршаја

ТВ КОШАВА

Време емитовања: 18.30-06.30 часова

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 15, став 3 (највише 12 минута огласних порука у једном сату) - 10 прекршаја
2. Члан 17, став 6 (размак од 20 минута између два блока огласних порука) - 56 прекршаја
3. Члан 19, став 2 (означавање блокова огласних порука звуком и сликом) - 124 прекршаја
4. Члан 95, став 2 (емисија која је у целини или делимично спонзорисана мора да садржи обавештење о спонзору, на почетку, током и на крају емисије) - 15 прекршаја
5. Члан 5, став 3 (забрана скривеног оглашавања) - 6 прекршаја

ТВ ХЕПИ

Време емитовања: 06.30-18.30 часова

Врста програма (емисија): Целокупни програм

Поштовање Закона о радиодифузији: Нема прекршаја

Поштовање Закона о оглашавању: Има прекршаја

1. Члан 17, став 6 (размак од 20 минута између два блока огласних порука) - 6 прекршаја
2. Члан 19, став 2 (означавање блокова огласних порука звуком и сликом) - 15 прекршаја
3. Члан 57 (огласна порука која упућује на телефонски број за који важи посебна тарифа мора да садржи износ те тарифе који је уочљив током целог трајања огласне поруке) - 5 прекршаја
4. Члан 73 (огласном поруком намењеном малолетним лицима не може да се злоупотребљава недостатак искуства или знања малолетних лица и њихова лаковерност, нарочито путем онемогућавања или отежавања разликовања стварности од маште) - 5 прекршаја

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД ПО БРОЈУ ПРЕКРШАЈА ОДРЕДАБА ЗАКОНА О ОГЛАШАВАЊУ

емитери	члан закона								
	17/6	15/3	16/2	18/1	19/2	94/2	57	15/5	16/3
РТС 1	150	-	48	-	77	70	-	-	6
РТС 2	94	-	12	1	77	45	5	-	-
ПИНК	92	40	-	-	14	7	-	-	-
Б92	64	14	-	-	56	36	-	2	-
ХЕПИ	6	-	-	-	15	-	5	-	-
КОШАВА	56	10	-	-	124	15	-	-	-

- **Члан 17, став 6** (размак од 20 минута између два блока огласних порука)

1) РТС 1 - 150

- 2) РТС 2 - 94
- 3) Пинк - 92
- 4) Б 92 - 64
- 5) Кошава - 56
- 6) Хепи - 6

- **Члан 15, став 3** за комерцијалне или 16 став 2 и 18 став 1 за јавни сервис (у оквиру једног пуног сата може се емитовати највише 12 / 6 / 9 минута огласних порука)

- 1) РТС 1 - 48
- 2) Пинк - 40
- 3) Б 92 - 14
- 4) РТС 2 - 13
- 5) Кошава 10
- 6) Хепи - 0

- **Члан 19, став 2** (означавање блокова огласних порука звуком и сликом)

- 1) Кошава - 124
- 2) РТС 1 - 77
- 3) РТС 2 - 77
- 4) Б 92 - 56
- 5) Хепи - 15
- 6) Пинк - 14

- **Члан 94, став 2** (спонзорисани ТВ програми не могу непосредно да оглашавају продају, куповину или изнајмљивање производа и услуга спонзора или трећег лица, нарочито посебним упућивањима на те производе и услуге у тим програмима)

- 1) РТС 1 - 70
- 2) РТС 2 - 45
- 3) Б 92 - 36
- 4) Кошава - 15
- 5) Пинк - 7
- 6) Хепи - 0

- **Члан 57** (огласна порука која упућује на телефонски број за који важи посебна тарифа мора да садржи износ те тарифе који је уочљив током целог трајања огласне поруке)

- 1) РТС 1 - 5
- 2) РТС 2 - 5
- 3) Хепи - 5

- **Члан 15, став 5** (емисија из става 4. овог члана мора бити сликом и звуком јасно означена као ТВ продаја)

- 1) Б 92 - 2

- **Члан 16, став 3** (емисије ТВ продаје могу се емитовати у програмима јавног радиодифузног сервиса само у времену између 00.00 часова и 06.00 часова, под условима из члана 15. став 4. и 5. овог закона)

- 1) РТС 1 - 6

ПРЕПОРУКА И ЗАКЉУЧАК

Овим квантификованим подацима о врсти и броју прекршаја Закона о оглашавању, који се односе на последњу декаду августа месеца ове године, није потребан посебан коментар. Посматрани период изабран је насумично и не разликује се битно ни по броју ни по учесталости прекршаја од било ког другог периода у последњих шест месеци. Слични су, дакле, и врста прекршаја и њихова учесталост.

РРА наглашава да ова анализа не представља казнену меру јавног упозорења из члана 17 Закона о радиодифузији већ најаву активности на стриктном спровођењу Закона и предузимања те и осталих мера уколико емитери наставе да крше Закон.

Према подацима РРА, Закон о оглашавању и Закон о радиодифузији не крше само национални ТВ емитери, већ готово све радио и ТВ станице, како оне којима је дозвола за емитовање већ издата, тако и оне које чекају расписивање одговарајућег конкурса. Подсећамо да је понашање радио и ТВ станица у периоду пре расписивања конкурса је Законом утврђени критеријум за издавање дозвола за емитовање програма (члан 53. Закона о радиодифузији).

Сматрамо да је разумни период за упознавање и прилагођавање новим законским прописима био довољно дуг и зато упозоравамо емитере радио и ТВ програма да је потребно да обратe знатно већу пажњу на ову област, односно **да усагласе своју уређивачку и пословну политику са Законом о оглашавању и Законом о радиодифузији. У супротном, могу да очекују примену свих Законом предвиђених мера.**

РРА подсећа емитере да Закон о оглашавању за сваки од наведених прекршаја предвиђа и **високе новчане казне** (до 1.000.000 динара за правно лице), као и новчане казне (до 50.000 динара) за физичка лица одговорна у правном лицу. Континуирано кршење Закона о оглашавању представља и нарушавање основних принципа радиодифузије, а у том случају РРА, на основу Закона о радиодифузији, према емитеру примењује четворостепену меру: опомену, јавно упозорење, привремено одузимање дозволе за емитовање програма и трајно одузимање дозволе за емитовање програма.

Будући да се установама јавних радиодифузних сервиса не може изрећи најтежа мера привременог или трајног одузимања дозволе за емитовање програма, РРА ће управним одборима установа јавних радиодифузних сервиса Србије и Војводине, чије чланове Савет РРА по Закону о радиодифузији именује и разрешава, скренути пажњу да је дужност управних одбора да се старају о законитости рада ових установа и од њих захтевати јавни извештај о мерама које су предузете с циљем спречавања даљег кршења Закона. Установе јавног радиодифузног сервиса могу предњачити искључиво у поштовању Закона, а не у његовом кршењу.

Републичка радиодифузна агенција је не само овлашћена већ и обавезна да континуирано прати, редовно анализира и унапређује медијску област за коју је надлежна као независно регулаторно тело. РРА одлучна да доследно спроводи Закон о радиодифузији - на основу којег је основана и на основу кога је обавезна да поступа и делује и данас и у будућности.